IJTEBS

International Journal of Tourism, Economic and Business Sciences
Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi
E-ISSN: 2602-4411, 1 (1): 68-74, 2017

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA KÜLTÜR TURİZM AÇISINDAN BALKANLARDA OSMANLI HÂKİMİYETİ DÖNEMİ; BELGRAT'TA TÜRK KÜLTÜRÜNE AİT İZLER*

Sami KARACAN[1] Esin KARACAN[2] Yüksel GÜNGÖR[3,*]
[1]Faculty of Economics and Administrative Sciences, Kocaeli University, Kocaeli, Turkey
[2] Justice Vocational School, Kocaeli University, Kocaeli, Turkey
[3]Kartepe Tourism Vocational School, Kocaeli University, Kocaeli, Turkey

** This article was presented at the 1st International Congress on Tourism, Economic and Business Sciences (01-05 November 2017- Skopje)*

*Sorumlu Yazar
E-posta: yukselgungor@yandex.com

Geliş Tarihi: 01.11.2017
Kabul Tarihi: 27.12.2017

Özet

Doğal kaynakların tükenmesi, çevre kirliliği, ekolojik dengenin bozulması sonucu dünyanın içine düştüğü bu olumsuz durum karşısında 20. yüzyılın son çeyreğinde sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik; çeşitlilik ve üretkenliğin devamlılığı sağlanırken, daimi olabilme yeteneğini korumak olarak tanımlanmaktadır. Çalışma sahamız turizm ile sınırlı olduğu için, sürdürülebilirlik anlayışı turizm açısından ele alınacaktır. Dünyanın içinde bulunduğu üretim ve tüketim anlayışına bağlı olarak ortaya çıkan çevresel sorunlar arasında günümüzde gelişmekte olan ülkelerde en önemli gelir kaynaklarından birisi de turizmdir. Ancak kitle turizmi bu olumsuz tahribatı arttırmıştır. Bu durum sürdürülebilir turizm anlayışını günümüzde zorunlu kılma noktasına getirmiştir. Günümüzde Sürdürülebilir turizmde aşırı kullanımdan kaynaklanan yıpranmayı önlemek için sürdürülebilir turizm çeşitleri arasında; kültür turizmi, etkinlik turizmi, eko turizm, doğa turizmi, keşif turizmi, ve macera turizmi, ön plana çıkan turizm aktiviteleridir. Kaynakların geleceğe aktarılmasına imkân veren "sürdürülebilir turizm" kapsamında, değişik kültürlere bağlantılı turistik faaliyetler arasında yer alan kültür turizmi çerçevesinde Osmanlının Balkanlarda Belgrat'taki Hakimiyet yıllarındaki Kültürel İzleri bu çalışmada ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Sürdürülebilir, Kültür, Turizm, Osmanlı, Türk, Belgrat

FOR CULTURAL TOURISM IN THE SCOPE OF SUSTAINABLE TOURISM: THE OTTOMAN PERIOD IN THE BALKANS TRACKS TO BELGRAD'S TURKISH CULTURE

Abstract

Depletion of natural resources, environmental pollution, disruption of ecological balance for the fate of the world in the face of these adverse conditions is the result of 20. the concept of sustainability has emerged in the last quarter of the century. As the word sustainability; diversity and continuity of productivity, while maintaining the ability to be permanent is defined as. Our field is limited to the understanding of tourism in terms of tourism sustainability, as we will consider. Depending on the understanding of the environmental issues that arise in the world today among production and consumption in developing countries one of the most important sources of income is tourism. However, these negative increased damage of mass tourism. The understanding of sustainable tourism nowadays has brought this situation to the point to require. Today, to reduce wear due to excessive use in sustainable tourism "sustainable tourism" between types of; cultural tourism, event tourism, eco tourism, nature tourism, exploration, tourism, and adventure tourism, the tourist activities are prominent. Which allows resources to be transferred to the future of "sustainable tourism" within the scope of cultural tourism, which is among the tourist activities linked to the different cultures within the framework of the "Cultural dominance of the Ottomans in Belgrade in the Balkans in the years of the traces in this study we will consider taking.

Key Words: Sustainable, Culture, Tourism, Ottoman, Turkish, Belgrade

GİRİŞ

Turizm sektörü dünyadaki ekonomik, teknolojik ve siyasal değişimlere paralel olarak hızla gelişmekte ve ülke ekonomilerinde önemli bir yer almaktadır. Turizm sektörü geçtiğimiz on yıl içinde yaklaşık %25 oranında büyümüştür. Uluslararası turizm ise son otuz yılda yaklaşık dört kat büyümüştür. Bu gelişmeler turizm sektörünü döviz getiren, gelir ve istihdam yaratan önemli ekonomik sektörlerden biri haline getirmiştir (UNEP and WTO, 2005, s.10-15)

Turizm sektörü dünyada GSH ve istihdamın yaklaşık % 10'unu oluşturmaktadır. (TUSİAD 40, 2012, s.17.) Hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerin ekonomik gelişimine katkı yapan turizm sektörü bu yapısı ile "sürdürülebilir kalkınmanın" lokomotifi konumundadır. Sektör olarak turizm dünya ekonomik boyutunda geldiği bu durum dünya turizm pazarından daha fazla pay alma çabası içinde olan destinasyonlar arasında rekabeti arttırmaktadır. Destinasyonların rekabetçi pozisyonlarını koruyabilmeleri ve sürdürebilmeleri, turizm çekicilik unsurları olan çevresel kaynaklarını sürdürülebilirliğiyle mümkün olacaktır.

Kültürel ve fiziki kaynakların korunması turizm ekonomisinde büyük bir önem taşımaktadır. Turizm, ekonomik, çevresel ve sosyal gelişmenin önemli bir nedeni olmakla birlikte kontrol edilmediğinde geri dönüşümü mümkün olmayan olumsuz etkileri de söz konusu olabilir. Bu nedenle turizm de temel amaç, kaynakların doğru kullanımı, gelişmenin sürdürülebilir olması ve bugünkü ve gelecekteki toplumların yaşam kalitesini iyileştirmek olmalıdır.

Destinasyonlar arasındaki yoğun rekabet büyük ölçüde çevresel unsurlarla beslenen turizm sektöründe, çevresel duyarlılıkların da artmasıyla birlikte sürdürülebilirliği en önemli kavram haline getirmektedir. Doğal ve kültürel değerlerin korunup geliştirilerek çekiciliğin devamını sağlamak olan sürdürülebilir turizm, çevreye daha duyarlı olan turizm tüketicisi, duyarlılıklarının karşılığını beklemektedir. WTO (1998) ise, sürdürülebilir turizmi; "insanın etkileşimde bulunduğu veya bulunmadığı çevrenin bozulmadan ve değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin sürdürüldüğü ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir. (WTO, 1998, s.7-9). Sürdürülebilir turizm kalkınması, turizm sektöründe yer alan ev sahipleri ile turist kesimlerinin ihtiyaçlarının, bugün var olan kaynakların, gelecekte değerlerinin korunarak uzun süreli ve kesintisiz şekilde karşılanmasıdır" şeklinde tanımlamaktadır.

Araştırma sahamız Belgrat'taki Osmanlı kültür mirasının "sürdürülebilir turizm" açısından izlerini sürüp ortaya çıkarmaktır. Sonuç olarak ise; "kültür turizmi" noktasında ele alındığında turistik arz olarak, Sırbistan turizmi içinde Belgrat'ın turizm potansiyelindeki kültürel zenginliğini arttıracaktır. Türk kültürü açından ise; Belgrat başta olmak üzere Balkanlardaki Osmanlıdan kalan Türk kültür zenginliğin ayakta kalan envanteri de korunmuş olacaktır.

Turizmde Çevre ve Sürdürülebilirlik Faktörü

Turizm çevre temeline dayanmakla birlikte yol açtığı hızlı ve kitlesel gelişim, çevre kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Mevcut arazi kullanımının değişmesi ile bazı bölgelerde özellikle tarımsal nitelikli topraklar kaybedilmektedir. Bitki örtüsü ve tüm doğal çevrenin tahribi, doğal çevreye uyumsuz yapılar ile kıyı şeridinin estetik yönden çirkinleşmesi ve işlevini yitirmesi ile sonuçlanmaktadır (Commission of the European Comminities, 1993, s.4).

Turizm, diğer ekonomik sektörlere göre çevresel kaynakları en çok kullanan sektördür (Tuna,2007,s.17). Bunun yanında, turistik talebi yönlendiren etkenlerin başında destinasyonun sahip olduğu çevresel kaynaklar gelmektedir. Bu kaynakların zenginliği, destinasyona turisti çeken bir avantaj olarak değerlendirilirken, bu kaynaklar üzerinde herhangi bir bozulma, destinasyonu çekim merkezi olmaktan uzaklaştırmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2009, s.40). Başarılı bir turizm için temiz, düzenli ve sağlıklı bir çevreye ihtiyaç vardır. Çevre ve turizm etkileşiminde turizmin sürdürülebilirliği ancak çevre kalitesinin sağlanmasıyla mümkün olabilir (Dal, 2007, ss.69-85).

Turizm faaliyetlerinin büyük bir kısmı çevrenin sunduğu kaynakların kullanılması ya da sunulması şeklinde gerçekleşmesiyle son yıllarda, çevreye duyarlı, seçici, kültürlü, çevre bilinci yüksek turizm talebinin artması, doğal kaynakların ve çevrenin korunması yönünde bir teşvik oluşturmakta,

kişiler daha fazla yeşil alanlara ve doğal turistik ürünlere yönelmektedir (Swarbrooke and Horner, 2001, s.226). Bu niteliklere sahip turistler, turistik kaynakların korunması ve geliştirilmesi konusunda daha duyarlı olmakta ve bu kaynaklardan daha uzun süre faydalanabilmek için kaynakların korunması ve geliştirilmesi gereken maliyetlere katlanmaya gönüllü olmaktadır (Gössling, 1999, s.29). Turizmin ekonomik, çevresel ve sosyal gelişme açısından önemli olması nedeniyle, gelişmenin sürdürülebilir olması, artık kaçınılmaz bir sonuçtur.

Sürdürülebilir turizm; turizm olayını oluşturan etkenlerin ve varlıkların nitelik ve niceliklerini kaybetmeden sürekliliğinin sağlanması anlamına gelmektedir. Turizm hareketleri; ekolojik, jeolojik ve estetik problemleri beraberinde getirmekte; gerekli önlemler alınmadığı takdirde doğal süreçler ile sürdürülebilirlik olanaklarını ortadan kaldırmaktadır. Çevreye yönelik artan duyarlılık, turizmin de giderek başlıca çevre sorunu olarak görülmesine neden olmuştur (Urry, 1995, s.10-15).Turizm, gidilecek yere gelir ve istihdam sağlayabilir ancak pozitif ve negatif etkilerin her ikisini de meydana getirebilir (UNED-UK, 1999, s.24-28). Turizmin doğal ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilebilmesi ve sorunlara tam bir çözüm getirebilmek amacıyla; sürdürülebilir kalkınma hedefleri, sürdürülebilir kalkınma stratejisinin temel ilkeleri, sürdürülebilir kalkınma stratejileri, sürdürülebilir turizm politikaları, toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitimi, hukuksal düzenlemeler, çevre yönetimi ve planlama eylemleri konuları ele alınmalıdır.

Turizm-çevre ilişki dengesinin kurulup sürdürülebilmesi bakımından ülkenin turizm ve kaynak koruma ile ilgili hedeflerinin tutarlı olması gerektiği gibi konu ile ilgili diğer hedeflerle de tutarlılığı sağlanmalıdır. Sürdürülebilir turizm politikasının hedefleri; doğal çevreyi ve ekolojik süreçleri tahrip etmemek; iç ve dış turizm hareketlerini geliştirmek; turizmi çeşitlendirmek; turistik yoğunlaşmayı zamana ve mekana yayarak kaynakların tahribini önlemek, faaliyetlerin istikrarlı olmasını sağlamak; ulaşım ve kentsel altyapıyı güçlendirmek olarak sıralanabilir.

Sürdürülebilirlik Açısından Kültür Turizmi

Kültür turizmi geniş anlamı ile, ziyaretçilerin gittikleri yerlerdeki tarihi ve bir ulusa ait değerleri görmesi ve tatması olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002, s.7). Bu tanıma göre, kültür turizminin içeriğinde; eski sanat eserlerinin, tarihi yapıların, müzelerin, eski uygarlıkların ve onlara ait kalıntıların görülmesi; yerel mimari ve orijinal özellikler, kütüphaneler, yerel mutfak, festival ve fuarlar, tiyatro ve sinema, müzik ve dans, lisan ve edebi çalışmalar ve alt kültürleri tanımak amacıyla; araştırma, keşif ve dini amaçlı yapılan seyahatler bulunmaktadır (Kızılırmak ve Kurtuldu, 2005, s.102).

Gelecek yıllarda kitlesel pazarlamadan ziyade, bire bir seyahat pazarlamasının revaçta olacağı ve doğru bir şekilde uygulandığı takdirde kültür turizmi; sadece ekonomik yönden gelişim sağlayan değil, toplumun değerini artıran, kültürel değerlerini de güçlendiren. sanat, tarih özelliğini bünyesinde barındıran sürdürülebilir turizmin önde gelen bir çeşidi olacaktır. Kendisi bir propaganda ve reklam aracı olan kültür turizmi; iyi bir planlama, tanıtım ve organizasyon gerektirmektedir. Kültür turizminin mevsimlik olma özelliği yoktur. Dolayısıyla, turizmin zamana ve mekâna yayılmasında etkili bir araçtır.

Turistik ürün çeşitlendirmesinde ve dünya markası yaratmada en etkili rolü kültürel kaynaklar oynamaktadır. Diğer bir deyişle talep yaratma, talep çeşitlendirme, turistik ürün yaratma ve ürün çeşitlendirmede kültürel turizm ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Kültür turizmi, turizmde arz-talep dengesinin sağlanmasında etkin bir güce sahiptir ve temel olarak korumaya olanak sağlamaktadır. Ancak iyi yönetilmediği takdirde; kültür varlıklarının yıpranmasına, bozulmasına, değer kaybetmesine de yol açabilmektedir (Emekli, 2006, s 55). Kültür turizmi, gönüllü olma temeline dayanan duyarlı davranışları içermektedir. Kültür turizminin, belirli unsurları ve kaynakları tanımlama ve onları koruma eğilimi vardır (Donlon and Agrusa, 2010, s.29-31). Uzun dönemde turizmin faydasının artırılabilmesinin koşulu, turizm topluluklarının sosyo-kültürel ve çevresel kaynakları kontrol edebilmesidir. Toplumsal sürdürülebilirlik için yerel halkın önceliği ve kararlara katılımının sağlanması, sosyal ve kültürel kimliklerin korunup geliştirilmesi ve kültürel yaşam ile kültürel varlıkların korunması gerekmektedir (Ceylan, 2001, s.170-173).

Kültür turizmi, sadece turizm potansiyeline sahip bölgelerin toprakları altındakini değil; o bölgelerin üzerinde bulunan kültürel doku ve folklorik yaşamın da canlı olarak sergilenmesine olanak sağlamaktadır. Değişen eğilimlerle birlikte turist profilinin de değişmesi, kültür turizminin sunduğu ola-

nakları daha ilgi çekici hale getirmektedir. Ancak bu gelişim, kitle turizmi örneğinde görüldüğü gibi, kültür turizminde de oluşabilecek tepkilere karşı tedbirli olmayı zorunlu hale getirmiştir. Dünyanın birçok ülkesi, özellikle de tarihi ve kültürel potansiyeli zengin olan kentleri, sürdürülebilir kültür turizmi çerçevesinde kültürel ve doğal çevreyi koruma gayreti göstermektedir.

Belgrat ve Çevresinde Osmanlı Kültürel İzleri

Balkanların Orta Avrupa'ya açılan kapısı olarak kabul edilen Belgrad şehri, "Ak Hisar" anlamına gelmekte olup, Tuna ve Sava nehirlerinin birleştiği yerde kurulmuştur (Zamolo, 1992, DİA, cilt:5, s. 407). Bu yönüyle bölge Kuzey ve Orta Avrupa'yı Karadeniz ve Ege Denizi'ne bağladığı için tarih boyunca önemli bir yerleşim merkezi olmuştur (Baysun, İA. Cilt.II, s.475). Osmanlı kaynaklarında ilk olarak Sultan II. Murad tarafından kuşatıldığı belirtilen Belgrad şehri, kesin olarak 1521 yılında Kanuni Sultan Süleyman döneminde fethedilerek, Osmanlı hâkimiyetine alındı. Bu tarihten sonra, Batı seferleri için Osmanlı'nın en önemli askeri üssü haline getirilen Belgrad şehri, kısa aralıklar dışında (Fotic, 1950, s.89), 1867 yılına kadar yaklaşık 350 yıl Osmanlı hâkimiyetinde kaldı.

Bu süreç Balkan kültürü ve Sırp kültürü Osmanlı damgası olmadan düşünülemez. Sırp kültüründe Osmanlı etkisini hayatın çeşitli alanlarında görmek hâlâ mümkündür. 1459-1878 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan Sırbistan Osmanlı siyasi nüfuzu altında ve Osmanlı medeniyeti çerçevesinde gelişmekteydi. Bu etki hem maddi hem de manevi kültürde kalıcı bir şekilde mevcuttur. İslam dininin Balkanların siyasal ve toplumsal gelişiminde yüzyıllar boyu büyük bir payı vardır. Uzun süreli Osmanlı hâkimiyeti Sırbistan topraklarında çeşitli şekillerde hemen hemen bütün alanlarda kökten değişmelere neden olmuştur. Ortaçağ Sırp Çarlığına nazaran Osmanlı Devleti din, devlet organizasyonu, toprak düzeni, üretim, zanaatçılık, maddi kültür, mimari, hayat felsefesi ve diğer açılardan tamamen farklıydı. Osmanlılar beraberlerinde getirdikleri asayiş ve istikrar sayesinde feodal anarşiyi ve parçalanmışlığı ortadan kaldırmıştı (Marınkkoviç, 2012, s.54-56). Osmanlıların Sırbistan'da ilk bıraktığı etki kent ve şehirlerde görülebilir. Ortaçağ Sırp Devletinde şehirlerin sayıları azdı. Diyebiliriz ki Sırp toplumunda gerçek şehir yapısı,; şehir yaşamı, şehir kültürü ve şehir ekonomisi Osmanlılarla birlikte gelmiştir. İstanbul, Sofya, Belgrad ve Budin 16. yüzyılın sonlarında Avrupa'da en büyük şehirler arasına girmiştir. Osmanlıların Belgrad şehrinin kültüründe bıraktıkları izleri en açık şekilde Belgrad'da görülür (Поповић,1997, s.81-86). Şehir ve köy yapısı Mimari Ev tipi ve dekorasyonu Yiyecek ve içecek kültürü Giyim Dil ve edebiyat Psikoloji ve hayat felsefesi, Osmanlı etkisini olarak Balkanlarda ve araştırma sahamız Belgrat'ta ortaya çıkan diğer etkilerin başında gelir (Marınkkovic,2002, s.44-45).

Balkan Kapısı (Kapija Balkana) kitabında, Svetlana Velmar-Janković şehrin çok karışık olduğunu, o zamanki Türk Belgrad'da en çok Sırpça'nın konuşulduğunu ortaya koymaktadır (Велмар, 2011, s.73). 16. yüzyılın sonlarında Belgrad'ı ziyaret eden bir Prus seyyahı şu şekilde Belgrad'ı tasvir ediyor: *"... Bütün şehir dükkancıklarla, kervansaraylarla, güzel camiler,* Hıristiyan kiliseleriyle ve Yahudi sinagoglarıyla doludur. Bunun yanında şahane çeşmelerle ve hamamlarla da mevcuttur. İnsan istediği *her şeyi, İspanya veya Almanya'nın en zarif şehirlerinde olduğu gibi, Belgrad'daki dükkanlardan alabilir."* Zirojević, 2003, s.131). Buna rağmen 1688-1867 yılları arası dönem Belgrad için ekonomik durgunluk» dönemi yaşanmıştır.

Osmanlı-Balkan mimarisinin baş öğeleri – kamu binaları, çarşılar ve mahalleler – bütün Sırp şehirlerinde görmek mümkündür. Belgrad "Balkan Kapısı" diye anılmaktadır (Поповић,1997, s. 84). Türkler Balkanlara gelince yeni mimarî üslubu getirmişlerdi. Türk mimarisinin etkisini hem kamu binalarında hem de konut yapılarında görebiliriz. Bugün hâlâ Balkan Kapısı denebilen Belgrad'da Osmanlı mirasımızın kalıntıları mevcuttur.

Osmanlı döneminde inşa edilmiş olan binalar zamana direnemeyip bir bir yok olsalar da, bugünkü yer adlarında Osmanlı kalıntılarına rastlamaktayız (Јанковић, 2011, s.381-397). Bu yerler ya da binalar bugün Belgrad'da bulunuyor. Osmanlıdan kalan bu eserler arasında; Belgrat Kalesi bugünde "Kalemegdan" olarak anılır. Kalenin içinde Sokollu Mehmed Paşa'nın (ya da Sırpça olarak Mehmed Pasha Sokolović) yaptırmış olduğu çeşme ve Kalemegdan'ın orta kısımlarında bir yerde ise resmen kendini unutturmuş bir türbe bulunuyor. Bu türbe, 1715 yılında Venedikliler'den Mora'yı alarak "Mora Fatihi" ünvanını alan ve 1716 yılında Avusturyalılara karşı kaybedilen Petrovaradin Savaşı'nda şehit olan Silahtar Damat Ali Paşa'nın türbesi yer alıyor.

RESİM 1-2: Kale Meydan Olarak Anılan Belgrat Kalesi (Zindan Kapı Giriş) ve Kale İçinde yer alan; Silahtar Damat Ali Paşa Türbesi

Terazije Caddesi, bugünde Osmanlılar döneminden kalan şehre su dağıtımını sağlayan su terazisinden alır. Bu günde Belgrad'ın caddesi olma özelliğini korumaktadır.

Tašmajdan Park: Türkçe ismiyle Taş Meydan Parkı, Belgrad'ın geniş ve yemyeşil parklarından biridir. Eskiden burası taş ocağı ve mezarlık olarak kullanılmış. Taş Meydan Parkı'ı önceleri o kadar çukur bir alanmış ki, II. Dünya Savaşı yıllarında Almanlar barınaklarını bu bölgeye yapmışlardı.

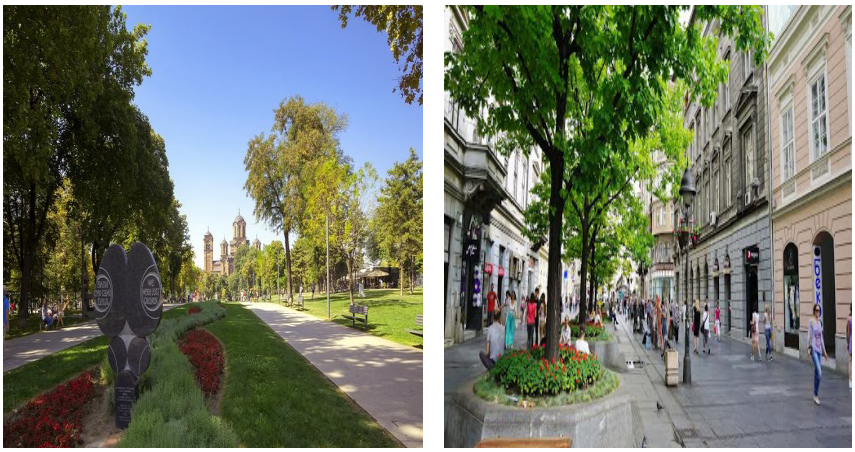

Resim3-4: Taş Meydan Parkı ve Terazije Caddesi (Günümüzdeki haliyle)

Dini yapı olarak Bayraklı Cami, eski Belgrad sınırları içerisinde, kaleye yakın bir noktada inşa edilmiş. Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılmış bu camidir. Osmanlılar zamanında Belgrad'da 200'den fazla camii bulunuyordu. Bugün ayakta kalan ve ibadete açık Bayraklı Camii'dir. Belgrad'ın 18. yüzyılın ilk yarısında kısa bir dönemde olsa Avusturyalıların eline geçmesinden sonra bu camii bir dönem kilise olarak kullanılmış. Osmanlılar, Belgrad'ta hakimiyeti tekrar sağlayınca, bu yapı tekrar camiye çevrilmiş. Caminin hemen kenarındaki küçük alanda ise atıl durumda bulunan Osmanlı mezar taşları bulunuyor.

Tarihi kültür mirası dışında Türkçe'nin Sırpça'ya bıraktığı izler sarsılmaz ve en kalıcı Osmanlı mirasıdır. Geçmişte sekiz binden fazla Türkçe sözcük Sırpçaya geçmiştir. Hayatın hemen bütün alanlarında günümüzde dahi Türkçe sözcüklere rastlamaktayız. Yapı işlerinden evin bölümlerine ve ev eşyasına, giyim kuşamdan yiyecek içeçeğe, günlük hayattan insanlar arası ilişkilere kadar Türkçe sözcüklere rastlamamak mümkün değil. Hatta "bize yabancı gelmeyen bazı Türkçe sözcükler için günümüzde artık Sırpçada aynı anlamda karşılık olabilecek sözcükler bulamayız: "jastuk 'yastık', jorgan 'yorgan', kafa 'kahve', kafana 'kahvehane', kašika 'kaşık', rakija 'rakı', čarapa 'çorap', pare~para 'para', boja 'boya', pekmez 'pekmez', kajmak 'kaymak', raja 'reaya', sarma 'sarma', juvka 'yufka', čardak 'çardak', ka-

pija ‘kapı’, baksuz ‘bahtsız’, ugusruz ‘uğursuz’, kula ‘kule’, komšija ‘komşu’, imam ‘imam’, ‘muftija müftü’, džamija ‘cami’ vb.” (Marinkoviç, 2009, s.388-389).

Resim 5-6: Bugün Ayakta Kalan Ve İbadete Açık Bayraklı Camii
Caminin Hemen Kenarında Bulunan Osmanlı Mezar Taşları

Günümüzde WTO (Dünya Turizm Örgütü)’ya göre dünya genelindeki tüm turizm turlarının % 37’si kültürel turizmden oluşmaktadır ve talebin yılda % 15 arttığı tahmin edilmektedir (Leslie, 2001, s.113). Toplam turizm talebindeki artışın % 3-4’lerde olduğu düşünülürse, kültürel turizmdeki artış hızının ne kadar anlamlı olduğu ortaya çıkar.

SONUÇ

Kültür Turizmin bugün geldiği noktada Sırbistan da araştırma sahamız olan Belgrat’ta Osmanlı kültürünün ve İslam medeniyetinin Sırp kültürünün tarihî gelişiminde büyük bir payı vardır. Osmanlılar Sırpların yaşadıkları topraklara gelince hayatın tüm alanları büyük değişmelere uğramıştır. Osmanlı ile birlikte önce yeni mimarlık ve şehir altyapısı gelmiştir. Günümüzde de Sırp şehirlerinde Osmanlı döneminden kalma göze çarpan kamu ve konut mimarisinin örneklerine rastlanabilir. Diğer yandan da Osmanlı kültürünün ve hayat tarzının etkilerini Sırbistan’daki ev içlerinde, giyim kuşam kültüründe, beslenme alışkanlıklarında, Sırp dilinde, sözlü ve yazılı edebiyatta, hatta hayat felsefesinde ve dünya görüşünde dahi görmek mümkündür.

Turizm de kültürün günümüzde, tüketimi artan bir şekilde ekonominin canlandırılmasında kullanılmıştır. Kültürel olanakların yaratılması başta Avrupa şehirlerinin içine olan yatırımları çekmek için rekabetçi mücadelede önemli bir silah olmuştur. Şüphesiz bu silah dünyada kitle turizmine bir alternatif olarak turizmin sürdürülebilir kılınması ve turizmin 12 aya yayılmasında bir araç olarak kullanılabilmektedir.

Belgrat ve Çevresinde bugün ayakta kalan bu Osmanlı tarihsel her alana yayılmış olan kültürel zenginliği korundu zaman Sırp Turizmine büyük bir ivme kazandıracaktır.

KAYNAKÇA

Baysun, M. Cavid ,“Belgrad”, İA. C. II, İstanbul 1979.

Ceylan, T. (2001). Turizm ve sürdürülebilir gelişme. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 12(1).

Commission of the European Comminities, (1993). Commission of the European Comminities, Directorete General XXIII-Tourism Unit. Taking account of environmental intourism development. Brusseles.

Dal, S. (2007). Kuşadası’nda Kıyı Kullanımı ve Turizmin Mekansal Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları .Ege Coğrafya Dergisi, 16 (2007), 69-85, İzmir, Aegean Geographical Journal.

Donlon, J. G., Donlon, J. H. ve Agrusa, J. (2010). Cultural tourism, camel wrestling and the tourism ‘bubble’ in Turkey. Anatolia: An International Journal of Tourism Hospitality Research, 21(1).

Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm. Ege Coğrafya Dergisi, Sayı:15.

Gössling, S. (1999). Ecotourism: A Means To Safeguard Biodiversity And Ecosystem Functioıs? Ecological Economics.

Kahraman, N. ve Türkay, O. (2009). Turizm ve Çevre, Ankara: Detay Yayıncılık.

Kızılırmak, İ. ve Kurtuldu, H. (2005). Kültürel turizmin önemi ve tüketici tercihlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1.

Leslie, D., (2001), "Urban Regeneration and Glasgow's Galleries with Particular Reference to the Burrell Collection", Edited by RICHARDS, Greg, Cultural Attractions and European Tourism, CAB International, UK.

Marinkoviç, (2009), Türkçe Sözcükler Olmadan Sırpça Olur mu?, Türk Dili, 689, Mayıs, Türk Dil Kurumu, Ankara.

Marinkoviç, Mirjana. (2012) Sırp Kültüründe Osmanlı Damgası, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi / 2012-2 (Temmuz-Aralık) (Balkan Özel Sayısı-II).

Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ. (2002).Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 2.

Swarbrooke, J. and Horner, S. (2001). Consumer Behaviour in Tourism, Scd. Press. Britain.

Tuna, M. ,(2007). Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği) Detay Yayıncılık Ankara.

TUSİAD 40, (2012), Sürdürülebilir Turizm, Eylül-2012, Yayın No: TÜSİAD-T / 2012-9 / 531. Sis Matbaacılık-İstanbul.

UNEP and WTO,(2005), Making Tourism More Sustaninable, Madrid, Spain.

Urry, J., (1999). Mekanları Tüketmek, Routledge/ 1995 basımından çeviren: Rahmi G. Öğdül, Ayrıntı Yayınları, Birinci Basım, İstanbul.

WTO (1998), Guide for Local Authoriries on Devoloping Sustainable Tourism, ISBN 92-844-0280-8.

Zamola, Divna Djurıc. (1992) "Belgrad", DİA, C. 5, İstanbul.

Велмар-Јанковић, Светлана (2011), Капија Балкана. Брзи водич кроз прошлост Београда, Стубови културе, Београд.

Поповић, Тома (1997), Структура турског града – чаршија и махале, Ислам, Балкан и велике силе (XIV-XX век), Историјски институт, Београд.